

Mal for opprettelse av nye emner ved Det juridiske fakultet For saksforberedning og fremlegg til programråd/vedtaksorgan

Emnenavn: Rettspsykologi

Behov, økonomi og ressurser.

Begrunnelse for opprettelse av emnet

Tekst adresseres til PMR

BEGRUNNELSE/BAKGRUNN/ANDRE KOMMENTARER

I fakultets strategiske plan for 2010-2020 er "tverrfaglig forskning og utdanning" en sentral strategi. Om hvordan dette nærmere bestemt skal gjøres heter det videre:

"Tverrvitenskapelig juridisk forskning med innslag av rettssosiologi, rettsfilosofi og -teori, rettsøkonomi og rettshistorie vil være en nødvendig del av en respons på de utfordringer rettsvitenskapelig forskning står overfor."

Videre:

«Styrken i den faglige bredden skal utnyttes enda bedre gjennom tverrfaglig forskning og utdanning både med utgangspunkt i rettsvitenskap og i våre øvrige fagområder. Vi skal øke vår deltakelse i tverrfaglig forskning.»

Rettspsykologi passer fint inn i det tverrfaglige strategien.

Internasjonalt har rettspsykologi i de senere årene vokst frem som et av de viktigste tverrvitenskapelige fagene i rettsvitenskapen.

Etterspørselen etter rettspsykologisk kompetanse blant jurister har vist seg å være stor. Noen sitater:

- Jo Hov, Rettergang I: «Etter både tvisteloven og straffeprosessloven utgjør parts- og vitneforklaringer *et av de mest sentrale bevismidler*. Dette er bevismidler hvor *feilkildene kan være ganske store*.»
- Johs Andenæs, Norsk straffeprosess: «I de fleste saker hvor det ikke foreligger tilståelse, er vitnebeviset fremdeles *det viktigste bevis*. Vitnebeviset er beheftet med *større feilkilder enn man tidligere har vært oppmerksom på*.»
- Nils Erik Lie, Parts- og vitneavhør: " ... både forbausende og egnet til bekymring at vitnepsykologiske elementer ikke går inn i grunnutdanningen"
- "... innlysende at alle jurister som arbeider i domstolene bør få anledning til å tilegne seg langt bedre vitnepsykologiske kunnskaper enn de har"
- " ... en garanti mot uriktige domfellelser."
- Riksadvokaten: «Innsikt i dette fagområdet vil i en del straffesaker kunne være av stor betydning for en effektiv etterforskning, og for å kunne fatte godt avveide og korrekte

påtaleavgjørelser. Et forsterket fagmiljø vil, over tid kunne gi viktige bidrag til kompetansebygging på dette området i politiet, påtalemyndigheten og ved domstolene.»

Kostnadsberegning

PMR sekretær fyller ut dette

Se notat

Ressurser

- <i>Finansiering av emnet</i>	Emnet opprettes ved Institutt for psykologi, som da finansierer emnet, og får studiepoengsmidler som emnet tilfører.
- <i>Instituttilknytning</i>	PSI
- <i>Faglig ansvarlig</i>	Ved jurfak: Sverre Blandhol
- <i>Faglærere</i>	Ved jurfak: Ulf Stridbeck, Sverre Blandhol og Jon Christian Nordrum.
- <i>Administrativt ansvarlig</i>	Ved jurfak: Anne-Brit Strandset
- <i>Programtilknytning</i>	MiR

Emnets innhold

Innhold

Beskriv emnets faglige innhold, en kort presentasjon av innhold i emnet med fokus på faglige temaer. Teksten inngår på emnesiden og skal være statisk informasjon, dvs. ikke gjenstand for jevnlig revisjon.

Rettspsykologi handler om møtet mellom menneskets psykologiske oppbygging og rettsvesenet. I rettspleie og juridisk virksomhet blir jurister satt til å gjøre bedømmelser der psykologisk kunnskap vil kunne være til stor nytte, og i psykologisk virksomhet kan man bli bedt om å anvende sin kompetanse i rettslig sammenheng. Dette emnet tilbys i felleskap av de Juridiske og Samfunnsvitenskapelige fakultetene og belyser utfordringene fra juridisk og psykologisk perspektiv.

Sentrale komponenter vil være:

- Basale psykologiske mekanismer som kan være viktige i rettslige avgjørelser
- Avhørsmetoder
- Tankefeil i rettslig kontekst

Hva lærer du?

Skriv 1-2 setninger (spisset i forhold til læringsutbyttet). Det skal i forhold til forrige punkt; "Innhold", være fokus på sluttprodukt, kompetansemål/ konkrete ferdigheter. Eks: «Emnet skal gi studentene en grunnleggende forståelse av begreper, problemstillinger og arbeidsmetoder innen[...] Etter emnet skal studenten[...]» Teksten inngår på emnesiden og skal være statisk informasjon, dvs. ikke gjenstand for jevnlig revisjon.

Læringskrav

Læringskravene fremgår på emnets semesterside og har klar sammenheng med litteraturlisten. Læringskravene skal deles inn i kvalifikasjonsrammeverkets tre kategorier. For å beskrive kunnskaper kan man for eksempel bruke formuleringer som 'kjenne til.', 'forstå.'. For å beskrive ferdighetsmål kan man for eksempel bruke formuleringer som 'anvende', 'analysere', mm.: Generell kompetanse kan for eksempel være ikke-fagspesifikke kunnskaper, ikke-fagspesifikke (overførbare) ferdigheter, eller holdninger. Læringskravene bør ellers være korte og konsise, og bør settes opp som en punktliste.

Kunnskap

Kunnskapsmål

Det kreves god forståelse av sentrale vitnepsykologiske teorier og forskningsfunn, herunder om:

- Vitnepsykologiens område og forskningsmetode
- Oppmerksomhet og hukommelse
- Falske tilståelser
- Teorier og forskningsfunn om hva vitner husker
- Årsaker til feilhukommelse og strategier for å sikre pålitelighet
- Falske minner
- Troverdighetsvurderinger
- Teorier og forskningsfunn om løgn og avsløring av løgn

Det kreves god forståelse av sentrale teorier og forskningsfunn innenfor bedømmelses- og beslutningspsykologi med juridisk relevans, herunder om:

- Automatiserte og kontrollerte tankeprosesser (System I og System II)

	<ul style="list-style-type: none"> • Grunnleggende beslutningsteori • Intuitive strategier og feilkilder ved disse (heuristikker og biaser) • Teorier og forskningsfunn om bedømmelse av prosessrisiko, valg mellom forlik og rettsak, og feilkilder ved slike bedømmelser <p>Det kreves god forståelse av sentrale teorier og forskningsfunn innen psykologisk forskning om utformingen av lover og lovers virkninger, herunder om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begrepene «nudging», «valgarkitektur», «internalisering» og «legitimitet» • Sentrale teorier om «adferdsinformert styring» • Grunnleggende motivasjonsmessige og kognitive prosesser som påvirker innretning og etterlevelse av normer • Teorier og eksempler på anvendelse av adferdsinformert styring ved rettslig regulering
<i>Ferdigheter</i>	<p><u>Ferdighetsmål</u></p> <p>Emnet gjør deg i stand til å formidle grunnleggende teoretisk, empirisk og metodiske emner i rettspsykologi. Du blir dessuten i stand til å forstå metoder og begrensninger, relevante bedømmelses og beslutningsoppgaver, samt kunne redegjøre for sentrale forskningsfunn psykologisk forskning om utformingen av lover og lovers virkninger</p>
<i>Generell kompetanse</i>	<p><u>Generell kompetanse</u></p> <p>Målgruppen for emnet er studenter fra to fakulteter som dermed har ulik faglige bakgrunn. Dette vil gi en sensitivitet til tverrfaglig tenkning og forståelse for andre kunnskapstradisjoner.</p> <p>Emnet oppøver evnen til kritisk refleksjon over juridisk praksis på sentrale rettsområder, fra dommerens, påtalejuristens, advokatens og lovrådgiverens perspektiv, ut fra rettspsykologisk kunnskap</p> <p>Vitnepsykologisk kunnskap vil her kunne være av helt vesentlig betydning for rettsikkerhet og materielt riktige avgjørelser.</p>
<i>Er aktuelle kjønnsperspektiv inkludert i faget?</i>	<p>Et overveldende flertall mistenkte og dømte verdenen over er menn. Ofre for overgrep derimot er oftest kvinner og jenter. Disse perspektiver er reflektert spesielt i undervisningstemaene om barn som vitner, og troverdighet. Denne kunnskapen skal bidra til bevisstgjøring av kvinne- og jenteperspektivet i rettssystemet.</p>
<p>Litteraturliste</p> <p>For emner som inngår i MiR programmet er sidetallsnormen 40 s. pr stp ved ba-nivå, 50-60 s. pr stp ved ma-nivå. For samfunnsvitenskapelige emner som f.eks HUMR-emner gjelder maks 80 s. pr stp.</p>	
<i>Innføringslitteratur</i>	
<i>Hovedlitteratur</i>	<p><i>Omfang og nivå må justeres etter første undervisningssemester. Artikler vil bli satt sammen i et hefte.</i></p>

ANTALL SIDER HOVEDLITTERATUR

500-600 sider

Blandhol, S. (2011). Valget mellom forlik og rettssak. Hvor gode er advokater til å bedømme prosessrisiko og hvorfor går det ofte galt? *Lov og Rett*, s. 596-618 (22 sider)

Bella M. DePaulo, J. I. Lindsay, B. E. Malone, L. Muhlenbruck, K. Charlton, og H. Cooper (2003), Cues to deception. *Psychol. Bull.* 129, s.74–118, 2003

Diesen, C. (2000) Bevisvurdering og vitnepsykologisk utsageanalys, *Juridisk tidsskrift*, 2, s. 298-311 (13 sider)

Hastie, R. & R.M. Dawes (2010): *Rational choice in an uncertain world : the psychology of judgement and decision making*, Los Angeles: Sage, kap 1,2, 4, 5, 6, 7 (125 sider)

Kahneman, D. (2012). *Thinking, fast and slow*, Penguin Books, 2011 (utvalgte kapittel)

Kassin, S. M., Drizin, S. A., Grisso, T., Gudjonsson, G. H., Leo, R. A., & Redlich, A. P. (2010). Police-Induced Confessions: Risk Factors and Recommendations. *Law and Human Behavior*, 34, 3-38 (35 sider).

Loftus, Elisabeth F.; Pickrell JE (1995). The formation of false memories. *Psychiatric Annals*. 25 (12): 720–725 (5 sider)

Magnussen, S. (2017): *Vitnepsykologi 2.0, Pålitelighet og troverdighet i dagligliv og rettssal*, (2. utg.) Abstrakt forlag, (Utvalgte kapittel)

Rachlew, A. & Fahsing, I., (2015): Politivhøret i *Bevis i straffesaker. Utvalgte emner*, Aarli, Hedlund & Jebens (red.), Gyldendal Akademisk, kap. 6 (30 sider)

Stridbeck, U. (2015): Falske tilståelser, i *Rettspsykiatriske beretninger*, Grøndahl & Stridbeck (red.), Gyldendal Akademisk, kap. 16 (16 sider).

Thaler, R. H. og Cass R. Sunstein (2009): *Nudge: improving decisions about health, wealth, and happiness*, New York: Penguin, kapittel 1,2 og 3 (57 sider)

Tyler, T. R (2006). Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation. *Annual Review of Psychology* (57), 375-400 (25 sider)

Tyler, T. R. & John T. Jost (2007). Psychology and the Law. Reconciling Normative and Descriptive Accounts of Social Justice and System Legitimacy. I E. T. Higgins, A.W. Kruglanski (Ed.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (Vol. 1, pp. 807-825). New York: The Guilford Press (18 sider)

Vrij, A., Maria Hartwig og P. A. Granhag, (2019) Reading lies: Non-verbal communication and deception. *Annual Review of Psychology*, 70, s. 294-317

	<p>Wade, Kimberley A., Garry, Maryanne, Read, D.J. et al. (2002) A picture is worth a thousand lies: Using false photographs to create false childhood memories. <i>Psychonomic Bulletin & Review</i> 9, 597–603</p> <p>Wells, G. L. m.fl (1998) Eyewitness identification procedures: Recommendations for lineups and photospreads, <i>Law and Human behavior</i>, 22, 1-39 (38 sider)</p> <p>Wessel, Ellen, Drevland, Guro C.B., Eilertsen, D.E., & Magnussen, S. (2006). Credibility of the emotional witness: A study by court judges. <i>Law and Human Behavior</i>, 30, 221-230 (9 sider)</p> <p>Østby, Hilde & Østby, Ylva (2017) <i>Å dykke etter sjøhester. En bok om hukommelse</i>, Cappelen Damm (utvalgte kapittel)</p>
<i>Tillegglitteratur</i>	
<i>Hva er den kjønnsmessige balansen blant forfatterne oppsatt som hovedlitteratur?</i>	De sentrale kvinnelige forfatterne på respektive forskningsområde er med i litteraturforslaget. Dessuten har emnet et flertall av kvinnelige forelesere, 5 kvinnelige og 4 mannlige.
<i>Er aktuelle internasjonale rettskilder eller fremmedspråklig litteratur inkludert?</i>	Ja. Se litteraturforslag ovenfor
Tillatte hjelpemidler til eksamen	

Om emnet

Generelle fakta om emnet		
Emnekode i FS (fylles inn etter eventuelt vedtak om opprettelse)	PSYJUSS4100	
Emnenavn – bokmål	Rettspsykologi	
Emnenavn – nynorsk		
Emnenavn – engelsk		
Antall studiepoeng	10	
Eksamenssemester (sett kryss)	Høstsemesteret <input type="checkbox"/>	Vårsemesteret <input type="checkbox"/> x oppstart 2021
Undervisningssemester (sett kryss)	Høstsemesteret <input type="checkbox"/>	Vårsemesteret <input type="checkbox"/> x oppstart 2021
Studienivå (sett kryss)	BA (Bachelor) <input type="checkbox"/>	MA (Master) <input type="checkbox"/> x
Hvis emnet inngår i en profil/emnegruppe, oppgi hvilken.	Ingen	
Opptak og adgang		
Hvordan oppnås studierett til emnet? Studieprogram, evt andre opptak.	Opptak til MiR	
Har emnet obligatorisk undervisning?	Ja	
Forkunnskaper		
Obligatoriske	<p>Studenter må fylle ett av disse kravene:</p> <p>Bestått 1. - 3. studieår i masterstudiet i rettsvitenskap (eller eksamener som kvalifiserer for fritak for disse) eller Fullført masterstudium i rettsvitenskap ved UiO (profesjonsstudium) eller tilsvarende.</p> <p>Du er unntatt fra forkunnskapskravene hvis du har opptak til et annet masterprogram ved UiO der juridiske valgemner er integrert i studieprogrammet.</p>	
Anbefalte		
Faglig overlapp med andre emner		
List opp emner og angi overlapp i studiepoeng <2/3 overlapp = fullt overlapp Mellom 2/3 og 1/3 overlapp = halvt overlapp >1/3 overlapp = ingen overlapp	Emne	Studiepoeng

Undervisning		
Undervisningsformer	Sett kryss	Antall timer
- Forelesninger	<input type="checkbox"/> x	<u>Forelesninger:</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. Introduksjon: Felles juss og psykologi (Ulf Stridbeck, JF & Tim Brennen, PSI) 2. Basale psykologiske mekanismer (Tim Brennen, PSI) 3. Vitnebeviset (Ulf Stridbeck, JF) 4. Barn som vitner (Annika Melinder; PSI) 5. Troverdighet (Lisbeth Skyberg, NKTVS) 6. Tårer og troverdighet (Ellen Wessel, Politihøgskolen) 7. Hva kan psykologisk forskning fortelle oss om lovers atferdspåvirkning? (Jon C. Nordrum, JF) 8. Juridisk bedømmelses- og beslutningspsykologi (Sverre Blandhol, JF) 9. Avhør (Tone Davik, KRIPOS) 10. Falske minner (Ylva Østby, PSI)
- Kurs/Seminar	<input type="checkbox"/> x	<u>Kursundervisning:</u> 2 x 2 timer: Psykologistudenter får seminarleder fra JF. Juss-studenter får seminarleder fra PSI/Politihøgskolen.
- Frivillige kurs-/fak.oppgaver	<input type="checkbox"/>	
- PBL-undervisning	<input type="checkbox"/>	
- Basisgrupper	<input type="checkbox"/>	
-Veiledning	<input type="checkbox"/>	
Beskriv eventuelle obligatoriske arbeidskrav eller undervisning	<u>Obligatorisk aktivitet:</u> Case-basert gruppepresentasjon med studenter fra ulike fag; hver gruppe får utdelt et case og de forbereder en presentasjon til resten av kullet om de rettspsykologiske aspektene ved dette.	
Eksamen		
Eksamensform	Individuell oppgave (skandinaviske språk eller engelsk): En skriftlig hjemmeoppgave med frist to uker for innlevering. Studenten vil bli bedt om å skrive et essay på mellom 3000 og 6000 ord.	
Eksamenstid	To uker	
Karakterregel (sett kryss)	A-F (bokstavkarakter)	<input type="checkbox"/>
	Bestått/Ikke bestått	<input type="checkbox"/> x
Gis det utsatt eksamen? (sett kryss)	Ja	<input type="checkbox"/> x
	Nei	<input type="checkbox"/>
Inngår emnet i kvoteordning for gjentak av bestått eksamen? Gjelder emner som kan inngå i graden Master i rettsvitenskap		

Språk i undervisning, litteratur og eksamen

	Norsk	Engelsk	
- Undervisning	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	
- Litteratur (pensum)	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/> x	
- Eksamensoppgave	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	
- Eksamensbesvarelse	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	